17.10.2023

Eduskunnan liikennejaosto

Viite: Vuoden 2024 TAE (HE 41/2023 vp) ja JTS 2024-2027

Talousarvioesitys 2024 ja kehykset vuosille 2024-2027 (VNS 1/2023 vp)

Talousarvioesitys vuodelle 2024

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan (pääluokka 31) määrärahat vuoden 2024 talousarvioesityksessä ovat 3,584 miljardia euroa, mikä on 172 miljoonaa euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa.

Vuoden 2024 talousarvioesitys noudattaa hallitusohjelman linjauksia. Merkittävä osa hallinnonalan määrärahoista osoitetaan väyläverkon kehittämiseen ja korjausvelan kasvun torjumiseen. Investoinnit kohdistetaan väylähankkeisiin, joilla hallitus pyrkii vahvistamaan talouden kilpailukykyä ja ihmisten sujuvaa liikkumista.

Liikenne- ja viestintäverkoille ehdotetaan 2,038 miljardin euron määrärahaa. Väylänpidossa huolehditaan ensisijaisesti verkosta, jonka liikennöitävyys on tärkeää elinkeinoelämälle ja yhteiskunnalle laajemmin. Samoin korostuvat liikenneturvallisuus ja digitalisaation mahdollisuudet.

Perusväylänpidon määräraha on 1,535 miljardia euroa ja ylittää siten valtakunnallisessa liikennejärjestelmäsuunnitelmassa (ns. Liikenne 12) linjatun määrärahatason. Väylävirasto on arvioinut, että viimeisten vuosien aikana tapahtuneesta kustannustason voimakkaasta noususta johtuen väyläverkon korjausvelka kuitenkin kasvaa edelleen. Hallitusohjelmaan sisältyvästä pääosin omaisuuden myynneillä rahoitettavasta investointiohjelmasta on varattu 520 miljoonaa euroa perusväylänpitoon hillitsemään korjausvelan kasvua. Tästä 250 miljoonaa ehdotetaan kohdistettavaksi vuodelle 2024. Vuosille 2025-2027 jää myöhemmin kohdennettavaksi 270 miljoonaa euroa. Perusväylänpidossa huomioidaan myös alempiasteinen tieverkko.

Vuonna 2024 ehdotetaan aloitettavaksi neljä uutta tiehanketta, joiden valtuudet ovat yhteensä 58,5 miljoonaa euroa:
- valtatie 4 Leivonmäen pohjoispuolella, Joutsa, 14 miljoonaa euroa
- valtatie 4 Oravasaaren eritasoliittymä, Jyväskylä, 7 miljoonaa euroa
- valtatie 9 Lievestuoreen kohta, 30 miljoonaa euroa
- kantatie 68 Edsevö—Pietarsaari, 3. vaihe, 7,5 miljoonaa euroa

Uusia ratahankkeita on myös neljä, joiden valtuudet ovat yhteensä 178,5 miljoonaa euroa:
- Tornio-Kolari-rataosan sähköistyksen suunnittelu, 7,5 miljoonaa euroa
- Tampereen henkilöratapiha, 163 miljoonaa euroa
- Savonrata välillä Kouvola—Kuopio nopeuden ja kapasiteetin noston suunnittelu, 3 miljoonaa euroa
- Suupohjan radan suunnittelu, 5 miljoonaa euroa

Liikenne- ja viestintäministeriö
Käyntiosoite
Eteläesplanadi 4
(kirjaamo)
Helsinki
Postiosoite
PL 31
00023 Valtioneuvosto
Puhelin
029516001
www.lvm.fi
etunimi.sukunimi@gov.fi
kirjaamo.lvm@gov.fi

Lisäksi Helsinki-Riihimäki kapasiteetin lisääminen 2. vaihe –hankkeelle ehdotetaan 110 miljoonan euron valtuuden korotusta 383 miljoonaan euroon johtuen yhteysvälin käynnissä olevan 2. vaiheen ja tulevan 3. vaiheen yhteensovittamisesta. Edellä mainituista hankkeista kaksi tiehanketta sekä kaksi ratahanketta ovat Liikenne 12-suunnitelman mukaisesti laaditun Väyläviraston väyläverkon investointiohjelman korissa 1A (käynnistysvalmiit) ja yksi radan suunnittelukohde korissa 1B (myöhemmin käynnistettävissä).

Hallitusohjelman investointiohjelmassa on varattu liikenneinfran kehittämiseen ja parantamiseen noin 3 miljardia euroa, josta nyt esitetyillä päätöksillä kohdennetaan väyläverkon kehittämiseen ja korjausvelan torjumiseen yhteensä 597 miljoonaa euroa.

Kaikkiaan vuonna 2024 on väyläverkon kehittämiskohteina käynnissä 19 ratahanketta, 13 tiehanketta ja kaksi vesiväylähanketta. Edellä mainittujen väylähankkeiden sopimusvaltuudet ovat yhteensä 1,91 miljardia euroa.

Vuonna 2024 avustettavina kaupunkien joukkoliikennehankkeina jatkuvat aiemmin myönnettyjen valtuuksien mukaisesti Tampereen raitiotien 2. vaiheen rakentaminen, Viikki-Malmi pikaraitiotien suunnittelu sekä Länsi-Helsingin pikaraitioteiden suunnittelu ja rakentaminen. Edellä mainittujen joukkoliikennehankkeiden valtionavustuksiin vuonna 2024 tarvittava määräraha on yhteensä 16,9 miljoonaa euroa. Yksityisteiden hoidon ja kunnossapidon sekä kävelyn ja pyöräilyn edistämisen avustukset pienenevät hallitusohjelman mukaisesti edellisestä vuodesta, eivätkä siten ole Liikenne 12-suunnitelman mukaisia.

Liikenteen ja viestinnän palveluilla turvataan liikennejärjestelmän toimivuutta ja turvallisuutta sekä luodaan edellytyksiä liikennejärjestelmän ja siihen liittyvien palvelujen kehittämiselle. Viestintäpalveluja ja viestintäverkkoja hyödynnetään merkittävässä osassa yhteiskunnan palveluiden tuottamisessa ja kulutuksessa. Liikenteen ja viestinnän palveluiden määrärahataso on vuonna 2024 jokseenkin edellisen vuoden tasolla eli noin 835 miljoonaa euroa. Merkittävimmät muutokset vuoteen 2023 verrattuna aiheutuvat laajakaistahankkeen rahoituksen päättymisestä ja Televisio- ja radiorahaston määrärahaan tehtävästä indeksitarkistuksesta.

Euroopan unionin elpymis- ja palautumistukivälineen (RRF) rahoitusta kohdennetaan yhteensä 1,5 miljoonaa euroa kyberturvallisuuden tutkimukseen ja kyberturvallisuutta parantavaan harjoitustoimintaan. Digiradan kehitys- ja verifiointivaiheen vuoden 2024 RRF-määrärahaosuus on 15 miljoonaa euroa.

Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostoihin ja kehittämiseen ehdotetaan 102,4 miljoonan euron määrärahaa. Hallitusohjelman mukaisesti lentoyhteyksien ostopalveluliikennettä tarkasteltiin budjettiriihessä syyskuussa 2023, ja tehtyjen linjausten mukaisesti esitys sisältää määrärahaa eräiden lentoyhteyksien ostopalveluliikenteen jatkamiselle määräaikaisesti. Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostoista ja kehittämisestä vähennetään hallitusohjelman mukaisesti 13 miljoonaa euroa joukkoliikenteen ilmastoperusteisten toimenpiteiden tuesta.

Julkisen talouden suunnitelman määrärahakehykset vuosille 2024-2027

Julkisen talouden suunnitelmaan sisältyvät liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan vuosien 2024-2027 määrärahakehykset perustuvat pääministeri Orpon hallitusohjelmaan.

Vuosina 2024-2027 määrärahat ovat laskevalla uralla. Vuoden 2024 talousarvioesitykseen ja vuosien 2025-2027 kehyksiin sisältyy hallitusohjelmaan sisältyvän investointiohjelman rahoitusta eri vuosille, mutta investointiohjelman rahoitusta ei ole vielä kohdennettu momenteille täysimääräisesti. Investointiohjelma rahoitetaan pääosin valtion omaisuuden

myynneistä saatavilla tuloilla ja sillä rahoitettavia menoja kohdennetaan momenteille vaiheittain tulokertymää vastaavasti.

Investointiohjelman osuus korjausvelan vähentämiseen (250 milj. euroa) sisältyy vuoden 2024 talousarvioesitykseen, mutta ei vielä vuosien 2025-2027 kehyksiin. Kohdentamaton osuus korjausvelan hallintaan varatusta määrärahasta on 270 milj. euroa. Perusväylänpidon määrärahataso vuodesta 2025 alkaen on siten vielä tässä kehyspäätöksessä teknisen kehyksen mukainen 1,285 miljardia euroa.

Väyläverkon kehittämiseen käytettävissä olevia kehykseen sisältyviä määrärahoja vähennetään vuodesta 2024 alkaen hallitusohjelman säästöistä johtuen. Sopeutus on 100 miljoonaa euroa vuonna 2024, 170 miljoonaa euroa vuonna 2025, 200 miljoonaa euroa vuonna 2026 ja 250 miljoonaa euroa vuonna 2027. Ilman investointiohjelmasta saatavaa rahoitusta uusiin väylähankkeisiin käytettävissä olevat määrärahat vähenisivät vuosittain huomattavasti.

Yksityistieavustusten sekä kävelyn ja pyöräilyn edistämisen rahoitusta alennetaan yhteensä 5 miljoonalla eurolla vuonna 2024 ja 8 miljoonalla euroa vuosittain vuodesta 2025 alkaen. Sopeutustoimia kohdennetaan myös julkisen henkilöliikenteen tukeen vuodesta 2024 alkaen harkinnanvaraisten ilmastoperusteisten toimenpiteiden rahoituksen päättyessä.

Hallinnonalan virastojen yhteenlasketut toimintamenomäärärahat pienenevät kumulatiivisesti runsaasta 230 miljoonasta eurosta (2024 taso) 207,5 miljoonaan euroon (2027 taso) pääosin hallitusohjelman sisältämien tuottavuutta parantavien toimenpiteiden seurauksena.

Liikenneverkon korjausvelka

Korjausvelka tarkoittaa sitä yhteenlaskettua summaa, joka vaadittaisiin huonokuntoisten väylien korjaamiseen hyvään kuntoon. Tie- ja rataverkon sekä vesiväylien yhteenlaskettu korjausvelka on neljä miljardia euroa (1.1.2023), josta teiden osuus on 2,44 miljardia euroa, ratojen 1,52 miljardia euroa ja vesiväylien 0,035 miljardia euroa. Laskelmat ovat vuoden 2023 kustannustasossa. Sekä maanteillä että radoilla korjausvelka koostuu pääosin linjaosuuksien kuntopuutteiden korjaustarpeesta. Muita suurimpia eriä ovat maantiesillat ja rautateiden turvalaitteet. Ilman riittävää rahoitusta korjausvelka kasvaa nopeimmin nopeasti rappeutuvissa osissa väyliä, joita ovat esim. vilkasliikenteiset päällystetyt maantiet.

Keskeinen haaste on toteutunut merkittävä maarakentamisen kustannustason nousu (MAKU-indeksin nousu 28 % vuodesta 2020 elokuussa 2023). Tämä on heikentänyt ostovoimaa ja nostanut väylien korjauskustannuksia.

Hallitusohjelman investointiohjelman 520 miljoonan euron korjausvelkapaketti hillitsee korjausvelan kasvua Väyläviraston arvion mukaan merkittävästi, mutta sillä ei saada korjausvelan kasvua vielä kokonaisuudessaan pysäytettyä ja korjausvelan arvioidaan olevan v. 2027 lähes 4,5 miljardia euroa.